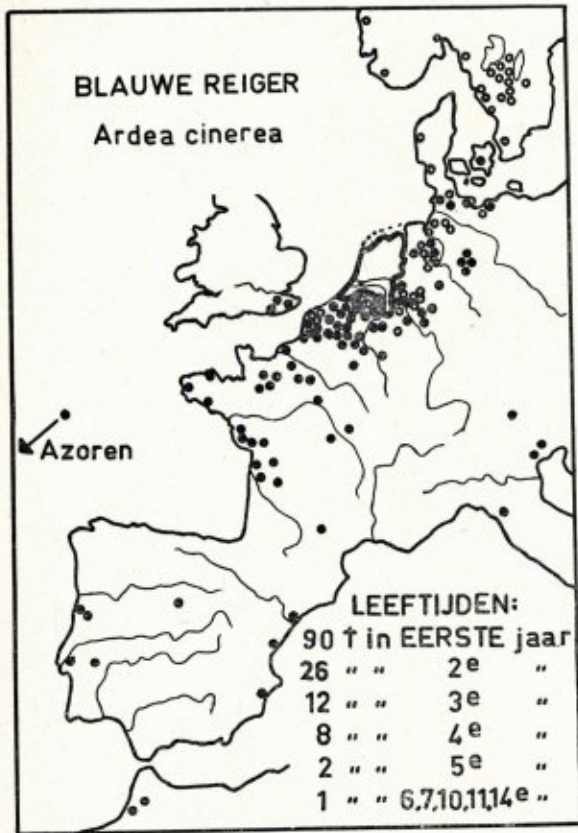

Trekkaartje van 143 blauwe reigers, in Nederland geringsd (•), of uit Nederland teruggemeld (o). Gegevens verzameld in „Ardea” en „Limosa” vanaf 1934 en in „De Nederlandsche Vogels”, 1941, tweede deel, pag. 509—511.

verongelukken, doordat zij uit de koers raken in regen, mist of stormen. Een zeer groot deel van de teruggemelde vogels is niet eens één jaar oud! Zij komen in hun eerste winter om als gevolg van koude en voedselgebrek, of door moeilijkheden op de trek. Vergelijk de tabel bij de figuur. En toch heeft hetzelfde ringexperiment uitgemaakt, dat blauwe reigers b.v. 14 jaar oud kunnen worden. Als de mens zich nu maar niet met de vogels bemoeide, zouden produktie en verlies elkaar wel in evenwicht kunnen houden. Maar dat is helaas niet het geval. Veel trekkende vogels komen aan hun einde doordat de mens er jacht op maakt. Ten behoeve van de vogelliefhebberij worden jaarlijks duizenden vogels gevangen. De steeds intensiever toege-

paste bespuitingen van land- en tuinbouwgewassen maken zeer veel slachtoffers. Vooral in de nacht verongelukken veel trekvogels doordat zij met hoogspanningskabels en telegraafdraden in aanraking komen. In donkere nachten vliegen nog altijd veel vogels zich te pletter tegen de vuurtorens langs de kust. En op zee worden zij bedreigd door stookolievelden langs de druk bevaren scheepsroutes. Door tal van organisaties wordt, vaak op internationaal niveau, getracht, aan deze voor de vogels gevaarlijke situaties een einde te maken. Veelal behoort dit echter tot de onmogelijkheden. Men kan b.v. de sprinkhanen in Afrika niet ongemoeid laten, omdat het bekend is, dat daardoor veel ooievaars vergiftigd worden. Hoogspanningskabels zijn onontbeerlijk voor de economie, hoezeer zij het landschap vaak ook ontsieren. Vuurtorens zijn onmisbare bakens voor de kustvaart. De enige maatregelen, die overblijven, maar die zeker niet het meeste effect zullen sorteren, zijn regelingen van de vangst en de jacht. En zelfs deze stuiten maar al te dikwijls op grote bezwaren. Denkt u maar eens aan de grote tegenstellingen die er op het gebied van de vogelwetgeving bestaan tussen Noord-Europa, waarbij Nederland zich heeft aangesloten, en de Zuid Europese landen, waartoe de Belgen zich meer aangetrokken voelen. En toch zullen wij internationaal samen moeten gaan bij de vogelbescherming, wanneer wij een vogelwereld rondom ons willen handhaven, die niet alleen is samengesteld uit mussen, kraaien, meeuwen en nog enkele andere soorten, die juist van de samenleving met de mens profijt weten te trekken.

CHAMPIGNONCULTUUR IN DE ZUID-LIMBURGSE GROTTEN. I.

Het is nog niet zo heel lang geleden dat de champignonenteelt in Nederland voor het grootste deel bedreven werd in de Zuid-Limburgse grotten. Bij het publiek heerst vaak de mening dat de champignon alleen in het donker kan groeien en dat daarom de grotten zo gezocht zijn voor deze teelt. Niets is minder waar. De mensen die in de omgeving van de grotten woonden meenden destijds dat deze grote, en goedkope ruimten met hun constante tempera-

tuur van 10° C. en hun hoge luchtvochtigheid, wel erg geschikt zouden zijn om champignons te kweken.

Het is niet precies bekend wanneer men in Zuid-Limburg begonnen is met het kweken van champignons. Enkele jaren geleden vond ik in een zeer bouwvallig gedeelte van de St. Pietersberg een opschrift op de wand waaruit bleek, dat een zekere Smeets in 1900 twee karren paardemest had aangelegd. Achteraf bleek dat deze Smeets een douanebeambte geweest is en stellig niet de eerste kweker. In 1939 waren er in de St. Pietersberg in totaal twee kwekers; de champignonteelt was niet hun hoofdberoep. Van enige uitbreiding was tot 1940 geen sprake.

De hele teelt was in een geheimzinnige waas gehuld. Wellicht is de eeuwige duisternis van de grotten hier mede schuld aan. Sprak men met iemand die wel eens champignons geteeld had, dan ging deze er prat op, dat hij de fijne kneepjes van het vak kende. Ze vertellen deed hij vrijwel nooit. Het feit echter dat al deze mensen het maar bij proberen lieten, is wel een bewijs, dat de teelt niet winstgevend was; wat voor reden hiervoor dan ook bestaan moge hebben. Niet alleen de afzet gaf destijds moeilijkheden, ook de teelt zelf. Steeds weer hoorde men dezelfde klacht: „De eerste teelt lukte best, de tweede iets minder, maar de vierde of vijfde werd een mislukking”. Wanneer men dan in een andere hoek van de berg ging kweken, herhaalde dit verschijnsel zich.

De "goldrush". De kwekers wisten niet welke eisen de champignon stelde en onderzoek kende men niet. Toen echter na 1940 enig onderzoek werd gedaan, kwam er ook meer belangstelling voor de teelt. Tijdens de laatste oorlog wilde iedereen iets beginnen en zo ontstond een wilde vlucht in de grottenteelt. Dit werd mede veroorzaakt door de hoge prijzen der champignons, die zelfs opliepen tot 12 gulden per kg. Het is heel eigenaardig dat het niet de tuinders waren, die zich in de omgeving van Maastricht op dit goudmijntje wierpen. Het waren kelners, slagers, schilders, kantoorbedienden enz. Van 1945 tot 1948 liep het aantal kwekers, in de St. Pietersberg alléén, op van 3 tot 49. In deze periode was er dag en nacht leven in de onderaardse gangen. Men deed het werk veelal na zijn dagtaak en was zodoende gedwongen op de onmogelijkste uren in de grot te werken.

Wie met kweken wilde beginnen, behoefde niets anders te doen dan een aantal gangen in de grot te huren en deze met zo min mogelijk afsluitingen tot kwekerij te maken, daarna: de bezem over de vloer, een wagen mest, en het spel kon beginnen. Bij buurman kweker leende men niet alleen goede raad, maar ook nog een riek en een kruiwagen. Men vroeg niet of de kwekerij gunstig lag met het oog op natuurlijke ventilatie, vervoer, enz.; als de oprichtingskosten maar zo laag mogelijk waren, was het goed.

Ondanks deze manier van werken gebeurde het toch wel, dat de een of andere kweker zeer goede resultaten bereikte, en het was geen onmogelijkheid om op deze wijze een 10.000 gulden per jaar er bij te verdienen. Maar snel verdiend betekende vaak ook snel uitgegeven; reserves werden niet gevormd. Daarbij kwam dat de oude klacht „de eerste teelt goed, de tweede minder, enz.” ook hier bleef voorkomen. Dit werd nog in de hand gewerkt doordat de kwekerijen omgeven waren door leegliggende stukken gang, die braaf gebruikt werden als stortplaats en w.c. Bij voorkeur stortte men de afval van champignons voor een andermans deur; dan had men er zelf geen hinder van. Maar de buurman deed hetzelfde. Dit gaf niet alleen aanleiding tot allerlei ruzietjes, maar veroorzaakte een dusdanige besmetting, dat op een bepaald moment niet meer in het gangenstelsel te kweken was. Ook bezorgde de ene kweker de andere tijdens het fermenteren een grote hoeveelheid condenswater op zijn onafgedekte bedden, waardoor het mycelium afstierf.

Al deze narigheid werd vergeten op de tientallen vergaderingen, die men belegde over de afzet van champignons. Over de teelt werd bijna nooit gesproken; alleen maar over het feit dat men niet onder elkaars klanten mocht leuren en de prijs niet mocht bederven. Dat van alle afspraken en regelingen weinig terecht kwam, laat zich begrijpen. Gelukkig is hier de tijd barmhartig geweest, en zo kon het gebeuren, dat in 1949 aan de kwekers bericht werd dat de prijs niet langer op 10 en 12 gulden was te handhaven. Ineens regende het klachten: „Het ging slecht met de teelt; men plukte niet genoeg; de plaats in de grot deugde niet; er werd geknoeid met de paardemest en de huur was veel te hoog”. Kortom: de aftocht werd door menigeen geblazen en in 1954 hadden wij

in de St. Pietersberg nog maar 8 kwekers over, mensen die in de strijd gehard waren en die het hadden overleefd. Door de sterke uitbreiding van de bovengrondse kwekerijen voelde men zich echter ondergronds niet meer geheel safe. Alhoewel deze kwekers hun zaak zo goed mogelijk verzorgden, lag de gemiddelde opbrengst per ton verse mest in 1954 slechts op 37,4 kg.

Verbetering van de overgebleven kwekerijen.

Een van de eerste stappen tot verbetering was een ondergrondse ruilverkaveling. Aangezien de N.V. ENCI vrijwel alleen eigenaar is van de St. Pietersberg, kon dit. Door de ruilverkaveling kreeg de kweker een beter overzicht over zijn bedrijf, hij had veel minder tijdverlies aangezien hij nu één groot perceel bewerkte en niet meer een kwartier behoefde te lopen om nog een paar kilo's in een uithoek te gaan plukken. Het was ook een prikkel voor hem om nog meer aandacht aan mestbereiding e.d. te besteden. Dit alles had tot gevolg dat één bedrijf, het grootste, de gemiddelde opbrengst in 1956 had opgevoerd tot 62 kg. per ton verse mest.

Voor een kleine kweker, die het werk zelf doet met eventueel wat losse hulp, is dit een opbrengst die hem nog een goede boterham bezorgt. Wordt echter met personeel gewerkt, dan is, gezien de hoge lasten, ook deze opbrengst niet interessant meer, temeer daar bij de oude teeltmethode mislukkingen, ondanks jaren ervaring, steeds weer voorkomen. De kweker moet honderden tonen mest blijven verwerken; houdt hij daarmee op dan kan hij alles kwijt zijn. Dit gochelen met tienduizenden guldens, waarbij steeds de kans bestaat dat men alleen wat waardeloze oude mest overhoudt, is niet bevorderlijk voor een goede nachtrust. Op het ogenblik is men dan ook wel overtuigd, dat de grottenteelt in zijn oude vorm, over enkele jaren tot het verleden zal behoren. Alleen mensen die in de grotten de meer moderne teeltmethode gaan toepassen zullen in de toekomst slagen. Die mogelijkheid bestaat; de volgende keer hierover meer.

A. W. Gijtenbeek.
(ENCI).

EINIGE BEMERKENSWERTEN WANZENFUNDE AUS DEN NIEDERLANDEN. (HEM-HETEROPTERA).

R. H. COBBEN

(Laboratorium für Entomologie, Landwirtschaftliche
Hochschule, Wageningen).

PENTATOMIDAE

Graphosoma lineatum L.

Echt, 17—VI—'51, 1 ♂, 1 ♀ (leg. R. Geurts); Umgebung Epen, Anfang VI—'53 (Exkursion Dr. Westhof; von de teilnehmenden Damen typisch „gestreifte Pyama-Wanze“ genannt). Nach dem einzigen Funde in den Niederlanden von 1850 hat diese auffallende Art offenbar seit dem extremen Sommer vom Jahre 1947 ihr Areal bis etwas nördlich von Süddlimburg ausbreiten können, wie es die neuen Funde von 1948, 1950, 1951 und 1953 beweisen. W2a2g2n2e2r (1956) zeigte, dass *G. italicum* Müll. nur eine Farbenvarietät von *G. lineatum* ist.

Pentatoma rufipes L.

Epen, 6—VIII—'52, 1 ♂ (leg. W. Onstenk); Wolfheze, 26—VI—'55, 1 Larve letztes Stadium auf Pinus (vergleiche die Bemerkung bei Cobben, 1953, p. 173—174).

Troilus luridus F.

Wageningen, 10—VI—'52, 1 ♀ (leg. Timmer); Ede, 19—IX—'55, 1 ♀ auf Birke.

COREIDAE

Gonocerus juniperi H. S.

Diese Art wurde von Blöte (in Reclaire, 1950 (1951), S. 4) von Herkenbosch verzeichnet, Ende IX, 1948. Da wir selbst in dieser Gemeinde und im angrenzenden Gebiet jahrelang regelmässig gezammelt haben, zweifelten wir an der Richtigkeit der Bestimmung. In Mittellimburg kommt *G. juniperi* nicht vor, da *Juniperus* dort fehlt. Wohl konnten wir *Gonocerus acuteangulatus* Gze. auf Rhamnus feststellen (Cobben, 1953, S. 174). Diese Art ist auf den ersten Blick von *G. juniperi* zu unterscheiden. Persönlich haben wir uns überzeugen können, dass das bewusste von